

Черняков В.В.

**ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ ТЕХНОЛОГИИ ФОРМИРОВАНИЯ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ
ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ СРЕДСТВАМИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ СИТУАЦИЙ**

В статье представлена оценка внедрения технологии формирования профессиональной компетентности в учебный процесс.

Ключевые слова: технология, педагогическая ситуация, компетентность.

Chernyakov V.V.

**EFFICIENCY OF APPLICATION OF TECHNOLOGY OF FORMATION
OF PROFESSIONAL COMPETENCE THE FUTURE TEACHER
OF PHYSICAL CULTURE MEANS OF PEDAGOGICAL SITUATIONS**

In article the estimation of introduction of technology of formation of professional competence is presented to educational process.

Keywords: technology, pedagogical situations, competence.

Надійшла до редакції 29.08.2009 р.

УДК 371.134

Черняков В.В.

**ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ**

У статті представлені основи технології формування професійної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій.

Ключові слова: компетентність, технологія, педагогічні ситуації.

Постановка проблеми. Сучасна система вищої педагогічної освіти покликана готувати висококваліфіковані педагогічні кадри, котрі здатні вирішувати поставлені перед ними навчально-виховні завдання. Значною мірою становлення професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури відбувається у педагогічному вузі.

Саме тому в умовах ринкових відносин значно актуалізується проблема підготовки високопрофесійних фахівців з фізичного виховання. Це значно підвищує вимоги до освітньо-виховного процесу у вузі та рівня професійної підготовки його випускників [6]. А формування професійної компетентності слід вважати стратегічним завданням їхньої фахової підготовки.

Аналіз літературних джерел. Соціальні та політичні процеси, які відбуваються в сучасному українському суспільстві засвідчують, що чим швидше воно просувається шляхом науково-технічного прогресу, поліпшуючи добробут громадян, тим вагоміше постає питання формування духовного, психічного і фізичного здоров'я особистості майбутнього педагога, зокрема, вчителя фізичної культури [4, 5].

Зміст навчального процесу спрямованого на формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури являє собою систему знань, умінь та досвіду.

Оволодіння цією системою у значній мірі передбачає ефективну взаємодію студента із зовнішніми умовами навчання, що дозволить йому досягти позитивного результату навчально-пізнавальної діяльності та у підсумку формує його педагогічну майстерність [3].

Окрім оволодіння глибокими професійними знаннями, фахівець з фізичного виховання має виявляти свою громадську позицію до відстоювання суспільних інтересів, будувати і стверджувати свої особисті відносини, самоутверджуватися в професійній діяльності та в повній мірі відповідати рівню сучасних вимог, які висуваються до нього новими соціально-економічними умовами сучасного українського суспільства[1, 2].

Мета роботи – висвітлити педагогічні умови підвищення професійної компетентності випускників факультету фізичного виховання.

Результати дослідження. Враховуючи, що в діяльності вчителя фізичної культури виникає безліч професійних ситуацій ми зупинили свій вибір на використанні в навчальному процесі методу педагогічних ситуацій. Ознайомлення студентів із професійними ситуаціями передбачало формування компетентності студентів на основі їх аналізу та розв'язання.

Грунтуючись на концепції І.Я. Лернера [1981] про зміст освіти, яка передбачає знання (інформацію), способи діяльності, досвід творчої діяльності та досвід емоційно-ціннісного ставлення до діяльності, ми визначили зміст технології формування професійної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури. Знання, уміння й досвід діяльності у змісті експериментальної технології були специфічними за функціями та спрямовувались на формування професійної компетентності студентів.

При розробці експериментальної технології навчання нами в її основу також були покладені такі основні принципи: врахування важливості фізкультурно-спортивної діяльності студентів; безперервність педагогічної освіти; міжпредметний підхід до вивчення загальних, професійних і спеціальних предметів; посилення педагогічної та соціальної спрямованості спеціальної підготовки студентів; поступового переходу від інформаційного навчання до пошукового й творчого.

Процес формування компетентності як цілісного стану професійно спрямованої особистості педагога передбачав наближеність навчального матеріалу до конкретної професійної діяльності вчителя фізичної культури. На цьому етапі розв'язувались проблемні завдання і професійні ситуації навчально-виховного характеру, а також проводились рольові ігри.

Керівництво процесом формування компетентності студентів передбачало широке застосування навчальних завдань, професійних ситуацій, ділових, рольових, ситуативних ігор під час лекцій, теоретичних занять, занять зі спортивних дисциплін та, зокрема, під час педагогічної практики. Навчальний процес визначався використанням комплексу педагогічних засобів продуктивного навчання і реалізувався через різні типи завдань, які пропонувались студентам для розв'язання, спрямовані на прояви особистої ініціативи студентів.

Педагогічне стимулювання процесу формування професійної компетентності студентів вимагає від викладацького складу факультету, перш за все, розкриття цілей навчально-виховної діяльності майбутніх фахівців з фізичного виховання. Воно характеризується створенням ними педагогічних умов, що формують певну спрямованість усвідомлених намірів, відповідних до індивідуальних особливостей вихованців, їх особистості, потреб та інтересів та характеру основного виду діяльності.

Лекції з навчальних дисциплін забезпечували базисне уявлення студентів про зміст професійної діяльності, закладали основу міцних і глибоких професійних знань, створювали умови для забезпечення формування професійної компетентності, готовності до фахової діяльності майбутніх вчителів фізичної культури. Основною вимогою експериментального навчання було посилення професійно-педагогічної та навчально-пізнавальної спрямованості кожної лекції.

На практичних заняттях у студентів формувались елементи педагогічної майстерності. При вивченні, наприклад, техніки виконання фізичних вправ особлива увага зверталась на методичні основи її вивчення, способи виправлення помилок, розвиток організаторських здібностей студентів, активізацію професійної позиції.

Семинарські заняття були спрямовані на поглиблене вивчення дидактичних можливостей методу педагогічних ситуацій у формуванні готовності студентів до професійної діяльності. Основою їх проведення було систематичне моделювання та розв'язання професійних ситуацій.

Під час вивчення навчальної теми наводились приклади конкретних педагогічних ситуацій та пропонувалися зразки оптимальних шляхів їх вирішення. Такий підхід забезпечував, з одного боку, створення умов для набуття запасу навчально-методичних знань необхідних для формування професійної готовності до педагогічної діяльності у студентів, а з іншого – передбачав зростання педагогічної майстерності в процесі оволодіння практичними педагогічними навичками.

В ході навчального процесу системно поєднувалася колективна, групова та індивідуальна форми навчально-пізнавальної роботи студентів.

Застосування колективної форми навчання відбувалось під час пояснення нового навчального матеріалу, розкриття історії виникнення того чи іншого способу дій, повідомлення теми заняття, її практичного значення, обговорення результатів отриманих в ході розв'язання поставленого завдання.

Для підвищення ефективності оптимального розв'язання навчальних завдань нами застосовувалась робота студентів у парах, яка базувалась на принципах взаємовпливу та взаємозв'язку учасників навчального процесу. Взаємовплив передбачав, що студенти з високим рівнем професійної готовності удосконалювали його будучи суб'єктом педагогічного процесу. Водночас студенти з низьким та середнім рівнем готовності підвищували свій рівень завдяки співпраці зі студентами, котрі мали високий рівень.

Не менш ефективним у процесі експериментального навчання зарекомендував себе дрібногруповий спосіб організації. При такому способі навчання, наприклад, один студент створює модель педагогічної ситуації, інший вчиться у доступній формі цю ситуацію пояснювати, третій визначає найбільш раціональні шляхи її розв'язання, четвертий намагається передбачити або виявити допущені помилки та вказати шляхи їх виправлення, п'ятий всебічно аналізує діяльність товаришів.

Індивідуальна форма організації навчання застосовувалась нами при моделюванні студентами професійних ситуацій, проведенні ними окремих частин уроку із наступним обговоренням. Крім того, в експериментальному навчанні використовувались й такі форми індивідуалізації та диференціації навчання: застосування завдань різного ступеню складності та різної навчально-виховної спрямованості; надання диференційованої допомоги студентам при виконанні однакових завдань; неоднакове число варіантів розв'язання ситуації; використання спеціальних методичних карток-програм навчання та моделей блок-схем вирішення завдань.

Особливо важливого значення в процесі розвитку професійної компетентності студентів ми надавали такому виду навчання як навчальна практика. Саме в ході навчальної практики студенти мають можливість засвоювати основні елементи професійної майстерності, методіку та організацію власної педагогічної діяльності, усвідомлювати складність та визначальне суспільне значення праці вчителя фізичної культури.

Основоположний принцип побудови системи творчих завдань, педагогічних ситуацій, ділових та рольових ігор в процесі формування професійної компетентності полягав в поступовому та систематичному підвищенні складності завдань, що забезпечувало послідовну підготовку студентів до вирішення більш складних навчально-виховних завдань та підвищення рівня їхньої готовності до майбутньої професійної діяльності.

Навчальні завдання та педагогічні ситуації максимально наближались до реальних умов майбутньої професійної діяльності вчителя фізичної культури, що дало можливість не тільки виявити готовність студентів факультету фізичного виховання до фахової діяльності, але й визначити їхнє ставлення до неї та глибину розуміння її специфіки. Вони спонукали студентів самостійно проявляти пошуково-пізнавальну активність, формували в них інтерес до майбутньої професійної діяльності й об'єктивної самооцінки своїх педагогічних можливостей. Використана нами раціональна диференціація навчальних завдань забезпечувала індивідуалізацію навчання та об'єктивне оцінювання рівня професійної компетентності студентів.

Важливим елементом технології формування професійної компетентності виступали дослідницькі та проблемно-навчальні завдання. Вони ставили студентів у позицію експериментаторів та стимулювали їхню активність, змушували усвідомлювати та творчо оволодівати раціональними способами застосування знань у майбутній педагогічній діяльності, ставали передумовою формування їхньої педагогічної майстерності.

Слід відзначити, що запропонована технологія формування професійної компетентності студентів доволі гнучка й дозволяє досить швидко трансформувати та диференціювати зміст навчання в залежності від навчально-пізнавальних можливостей та рівня підготовленості студентів.

Висновок: застосування в навчальному процесі технології формування професійної компетентності засобами педагогічних ситуацій на факультеті фізичного виховання дозволяє значно розширити коло педагогічних знань, умінь, навичок та інтересів майбутніх вчителів фізичної культури.

Перспективи подальших досліджень передбачають перевірку ефективності запропонованої експериментальної технології для підвищення рівня професійної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури.

Література

1. Зубанова Н. Ю. Зміст та структура професійно-педагогічної спрямованості особистості вчителя фізичної культури / Н. Ю. Зубанова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. під ред. Єрмакова С.С. – Харків: ХХПІ, 1998. – №2. – С. 5-7.
2. Іванова Л. І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти” / Л. І. Іванова. – Київ, 2007. – 22 с.
3. Конох А. П. Сутність та структура професійно-педагогічної компетентності як найвищого рівня педагогічної майстерності / А. П. Конох // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. за ред. Єрмакова С. С. – Харків: ХДАДМ (ХХПІ), 2004. – №12. – С. 20-28.
4. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения / И. Я. Лернер. – М.: Педагогика, 1981. – 186 с.
5. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти” / Л. П. Сущенко. – Київ, 2003. – 45 с.
6. Тимошенко О. В. Теоретико-методологічні засади оптимізації професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти” / О. В. Тимошенко. – Київ, 2009. – 45 с.
7. Щербіна С. Формування активної професійної позиції у майбутніх педагогів / С. Щербіна // Рідна школа. – 2001. – №1. – С. 66-69.

Черняков В.В.

ТЕХНОЛОГИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

В статье представлены основы технологии формирования профессиональной компетентности будущих учителей физической культуры.

Ключевые слова: компетентность, технология, педагогические ситуации.

Chernyakov V.V.

TECHNOLOGY FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL CULTURE

In clause bases of technology of formation of professional competence of the future teachers of physical culture are presented.

Keywords: competence, technology, pedagogical situations.

Надійшла до редакції 29.08.2009 р.